

Het was nieuw in 1986. Aandacht voor de bedrijfsgezondheidszorg in de agrarische sector. Ondernemers keken aanvankelijk met de nodige argwaan naar de adviseurs die op bezoek kwamen. Na 25 jaar is Stigas een begrip, ook in de bloembollen, en blijft er voldoende aan te pakken, zo stellen manager Math Creemers en Stigas-adviseur en branchespecialist bloembollen Marcel van Diepen.

Tekst en foto: Arie Dwarswaard

Midden jaren tachtig keek de maatschappij met een steeds donkerder blik naar de agrarische sectoren. Het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de zware fysieke belasting maakten het werken in de land- en tuinbouw niet populair. Die signalen bereikten de sociale partners in het toenmalige Landbouwschap. Nege- ren van die signalen was niet aan de orde, her- innert manager Stigas Math Creemers zich nog goed. Hij werkte toentertijd zelf bij het Land- bouwschap. "De conclusie was al gauw getrok- ken. Het is goed als we vanuit de sociale part- ners binnen het Landbouwschap zelf iets gaan doen aan de veiligheid en gezondheid voor medewerkers in de land- en tuinbouw. Dat leidde in 1986 tot de oprichting van de Stichting Agrarische Sectoren, kortweg Stigas."

Die stap leverde 25 jaar geleden niet direct een merkbaar resultaat voor de ondernemers op. Creemers: "We zochten naar een struc- tuur waarbinnen we de gezondheidszorg voor de land- en tuinbouw goed konden organise- ren. Praktijkproeven in samenwerking met de toenmalige bedrijfsgezondheidsdiensten lever- den weliswaar het nodige inzicht op, maar leid- den niet tot het onderbrengen van dit werk bij die diensten. We vonden het praktischer om het zelf te gaan doen. Dat leidde tot een inten- sive samenwerking met de toenmalige Agra- risch Sociale Fondsen (ASF), met als resultaat in 1991 de eerste vestiging van Stigas in Naald- wijk, een jaar later gevolgd door Alkmaar voor

MATH CREEMERS:

'Stigas-adviseurs st'

Marcel van Diepen (links) en Math Creemers verwachten dat er de komende jaren nog voldoende werk

onder meer de bloembollen." Een van de arbo- deskundigen voor de bloembollen die toen in dienst trad was Marcel van Diepen. Afkom- stig uit de West-Friese tuinderij, tijdens en na de dienstplicht geschoold in de verpleging, beschikte Van Diepen over precies de goede combinatie van kennis van bloembollen en van gezondheid. Creemers: "Dat was juist het type mensen dat we zochten: mensen die op de werkplek heel snel konden bepalen wat goed ging en beter kon, daarbij met hun kennis kij- kend naar vooral praktische oplossingen."

NIET VEEL ANDERS

Om te bepalen hoe de situatie was op het gebied van gezondheid en veiligheid voerde Van Diepen samen met zijn toenmalige colle- ga Kees van Zwam een uitgebreid onderzoek uit op 50 bloembollenbedrijven. Van Zwam had al de nodige ervaring in sectoren buiten de landbouw. De uitkomst was helder. Van Die- pen: "Kees van Zwam vergeleek de resultaten met een aantal andere sectoren waarmee hij ervaring had, en stelde vast dat de situatie in de

bloembollensector niet veel anders was dan daarbuiten. Het beeld van een sector waar het werk koud, nat, stoffig en zwaar is, kon flink in positieve zin worden bijgesteld. Dat beeld heb- ben we ook bij de politiek kunnen bijstellen."

GEEN CONTROLEUR

Bloembollentelers waren aanvankelijk wat argwanend als er een adviseur van Stigas op bezoek kwam. Creemers: "Er kwamen al inspecteurs van de Arbeidsinspectie en de Algemene Inspectiedienst. Op nog meer inspecteurs zaten de telers beslist niet te wacht- en. Dat betekende veel uitleg over onze positie. Wij zijn geen controleurs, maar we zijn advi- seurs." Tegelijkertijd groeide ook de belangstel- ling voor het werk van Stigas. Van Diepen: "De eerste jaren hebben we heel veel voorlichtings- avonden verzorgd. Een tot twee avonden per week waren we wel op stap. En dat in een rayon dat liep van Groningen tot Alkmaar."

FYSIEKE KANT EN VEILIGHEID

Wat uit die eerste inventarisatie bleek was dat

staan naast de ondernemer'

voor Stigas blijft

de meeste problemen zaten bij twee aspecten: lichamelijke belasting en veilig werken. Van Diepen: "Er was veel meer tilwerk en werk op het land, onder meer op de roommachine. En tulpen voor de broei gingen volop in bakken met zand en potgrond, die al gauw 25 kilo of meer wogen. Veiligheidsaspecten hadden vooral betrekking op niet-afgeschermd aftakassen en verrijdbare stapelaars die gemakkelijk konden omkiepen. Ook stof en lawaai vormden een bron van gezondheidsklachten. En als ik dat dan aangaf, wisten de telers het vaak zelf eigenlijk ook wel. Telers hadden en hebben zelf ook vaak een hekel aan stof en lawaai, en willen dat ook wel aanpakken." Creemers: "Dat is ook het sterke punt van Stigas. De adviseurs weten wat er speelt. Ze staan niet tegenover, maar naast de ondernemer en zijn werknemers."

ANDER SOCIAAL STELSEL

In de 25 jaar dat Stigas actief is in de land- en tuinbouw is er veel verbeterd op het gebied van de gezondheid van medewerkers. Wat sterk is

veranderd is het hele sociale stelsel. Creemers: "Eind jaren tachtig was het sociale stelsel voor de werknemer en de werkgever nogal comfortabel. Zodra een werknemer was afgekeurd had de werkgever er geen omkijken meer naar. Totdat de ZW- en WAO-fondsen leeg raakten en de overheid een flinke privatiseringsslag heeft gemaakt. Een flink deel van het risico op arbeidsongeschiktheid en het verzuimbeleid ligt tegenwoordig op het bordje van de werkgever en deels ook bij de werknemer. Dat is, in onder meer de bloembollensector, wenen. Ondernemers zijn opgeleid omdat ze een passie hebben voor bloembollen telen, maar hebben weinig ervaring met het omgaan met personeel. Daar hebben we als Stigas een rol gekregen. Alle ziekmeldingen komen bij ons binnen, en dus kunnen wij zien welke medewerker meermalen dezelfde klachten heeft, of welk bedrijf een relatief hoog verzuim heeft. Op basis daarvan maken wij een analyse."

.....
**'Er zijn goede TL-buizen
verkrijgbaar, de kosten ervan
vallen in de regel erg mee'**
.....

Van Diepen: "Dat kan leiden tot een werkplekonderzoek, waarbij wij gaan kijken hoe de situatie is op de werkplek. Welke werkhouding heeft de medewerker, is die de oorzaak van de klachten, en zo ja, wat zijn er voor hulpmiddelen om die klachten te verminderen. Soms kan dat een flinke investering betekenen, maar op het moment dat een werknemer zich na twee jaar meldt voor de WIA moet de werkgever wel kunnen aantonen wat hij heeft gedaan aan re-integratie." Creemers vult aan: "Dat is een eis uit de wetgeving. Na een ziekmelding die wat langer duurt moeten werkgever en werknemer samen aangeven hoe zij denken dat de situatie kan worden verbeterd. Doen ze dat niet, dan daalt de kans op een uitkering."

LICHT EN GELUID

Onderwerpen die Van Diepen ook nu nog regelmatig tegenkomt zijn licht en geluid. "Het

is zo belangrijk dat medewerkers goed licht op hun werk hebben. Zeker als ze in de schuur de hele dag binnen zitten. Er zijn goede TL-buizen verkrijgbaar, maar veel mensen weten dat niet. Dergelijke aanpassingen zijn relatief goedkoop. Als ik dat uitleg, is de beslissing vaak snel genomen." Met de verbeteringen in de mechanisatie zou geluid geen belangrijk onderwerp meer moeten zijn. Van Diepen: "Dat blijkt niet zo te zijn. Ook bij nieuwe machines kan het voorkomen dat ze meer geluid produceren dan 80 dB (A). Vanaf die waarde kan gehoorschade optreden. Zeker als een machine in een verwerkingshal staat met gladde wanden kan het geluid al snel te hard zijn. En dan de oortjes van MP-3-spelers. Daar schrikken de meesten ook van hoe hard die staan." Lastig onderwerp blijft het aantal ongelukken met als gevolg zwaar blijvend letsel of zelfs de dood. Creemers: "Op jaarbasis zijn er in de landbouw toch tussen de 15 en 20 dodelijke ongevallen te betreuren. Dit jaar zijn het er al 17. Dat aantal neemt dus niet af, en daarom zijn we vanuit Stigas gestart met een campagne om werkgevers en werknemers hier nog maar weer eens op te wijzen. Als er een dodelijk ongeval plaatsvindt kan de ondernemer een forse boete krijgen. Bovenop het verdriet van het verlies komt dat dan vaak nog hard aan."

WE ZIJN ER NOG NIET

De vraag of 25 jaar Stigas voldoende is geweest om de gezondheid en veiligheid zodanig te verbeteren dat opheffing mogelijk is, beantwoordt Creemers met een helder 'Nee!' "We hebben veel bereikt, maar we zijn er nog niet. Natuurlijk, aan de zware fysieke arbeid van vroeger is nu wel een einde gekomen, maar daar zijn helaas andere risico's voor teruggekomen. Nieuw is bijvoorbeeld de discussie over langer doorwerken. Mensen die nu 55 zijn en op hun 15e begonnen met werken, hebben er al 40 jaar opzitten. Moeten die nog door tot hun 67e? Belangrijke vraag voor ons is hoe we met elkaar arbeidsomstandigheden kunnen creëren die zodanig zijn dat ook deze groep nog zinvol zijn werk kan blijven doen. Naast de fysieke kant speelt daar ook de psychische kant. Daar ligt voor ons de uitdaging voor de komende jaren."

Resumé

De Stichting Gezondheidszorg Agrarische sectoren ofwel Stigas bestaat dit jaar 25 jaar. Een goed moment om nog eens na te gaan waarom Stigas er kwam, wat er is bereikt en wat er nog voor werk ligt. Manager Math Creemers en Stigas-adviseur Marcel van Diepen aan het woord.